

## Jachtpaal Koning Willem I

Beschermd gezicht	Nee
Aantal onderdelen behorend tot het beschermde monument	3
Oorspronkelijke functie	Markering jachtgebied van koning Willem I
Datering/Bouwjaar	Ca. 1813

### Inleiding

Willem I Frederik, geboren als Willem Frederik Prins van Oranje-Nassau (Den Haag, 1772 – Berlijn, 1843) was de eerste koning van Nederland uit het huis Oranje-Nassau. Het zijn hardstenen palen met vierzijdig afgeschuinde koppen en tekst in bas reliëf.

De palen die het jachtgebied van de Koning aangeven zijn verdeeld over Den Haag (vijf), Wassenaar (eveneens vijf) en Katwijk (twee).



### Stedenbouwkundige aspecten

Tezamen vormden de landgoederen een uitgestrekte strook tussen stad en zee. Vanaf het Noordeinde en de Kneuterdijk hadden de koning en zijn jachtgezelschap direct toegang tot dit private jachtgebied, dat doorliep tot aan het strand van Scheveningen en verder zuidelijk tot aan Hoek van Holland en noordelijk tot aan Wassenaar en Noordwijk. De meest zuidelijke paal is te vinden in Kijkduin, langs het fietspad naar Ter Heijde. Waarschijnlijk hebben er langs het jachtgebied nog meer gelijksoortige palen gestaan.

### Architectonische beschrijving

Twee types grensmaal zijn te onderscheiden, beide op een vierkante plattegrond, maar een type plat en het andere type voorzien van een diamantkop. Een enkele paal heeft een bollende kop. Meer significant zijn de verschillende inscripties. Een type heeft als inscriptie PRIVATIEVE JACHT VAN DEN KONING – DOMEIN (rijksgrondgebied), terwijl het andere type alleen voorzien is van een nummering. Van het eerste type zijn er zeven bekend, van het tweede vijf. De palen voorzien van een slordig ingehakte nummering zijn raadselachtig, maar het wordt aangenomen dat ook deze palen de koninklijke private jacht aan hebben geduid. Het handschrift van de nummering is

evenmin eenduidig, maar er is in ieder geval één paal waar blijkens een wat oudere foto ook de tekst JAGT DES KONINGS op heeft gestaan (paal 4/5, aan de Scheveningseweg). Deze tekst bevond zich op een ruw spaarveld in de top. Het is daarbij niet duidelijk is of de cijfers over de tekst zijn aangebracht, of andersom.

Archiefonderzoek kan mogelijk meer licht werpen op de functie en hergebruik van deze palen. Recent heeft Joost Veer bij zijn onderzoek een publicatie gevonden waarin wordt vermeld dat het duingebied tussen Hoek van Holland en huis Brederode (Santpoort) in 1795 in veertien percelen, allen bestemd voor de jacht, werd opgedeeld en verpacht. Daarbij werd ieder deel door stenen palen afgebakend.

### **Jachtpaal 1**

Adres (aanduiding)	Wassenaarse slag ong. bij 28
Postcode	2242 PJ
Kadastraal nummer	G 3383
GPS-coördinaten	52162359N/4357222O
X-Y coördinaten	84511 / 464304
Omschrijving ligging	Aan toegangspad naar manege en woonhuis
Kenmerken/bijzonderheden	Ca. 2 meter; Het opschrift in bas reliëf aan zijde gericht naar de weg, luidt: "Privatieve Jagt van den Koning". Andere zijde vermeldt waarschijnlijk "domein". Afkomstig van elders; bovenste deel van paal is witgeschilderd. Diamantkop.



### **Jachtpaal 2**

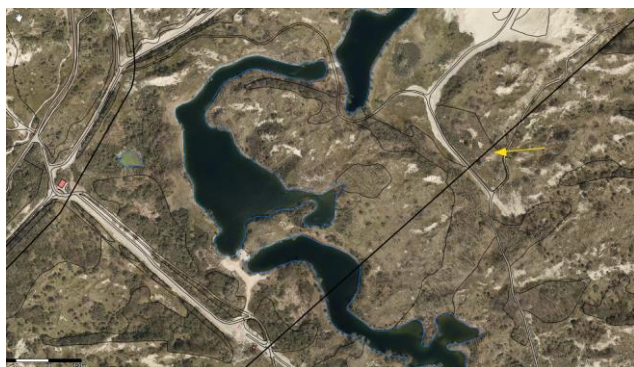
Adres (aanduiding)	Veldnaam: 't Scheepje
Postcode	n.v.t.
Kadastraal nummer	G 3423
GPS-coördinaten	52.13952N/4.344405O
X-Y coördinaten	83614 / 461771
Omschrijving ligging	
Kenmerken/bijzonderheden	Het opschrift in bas reliëf luidt: "Privatiev. Jagt van den Koning" en "domein"; een deel van de v en de e is weg vanwege een brokstuk dat uit de steen weggevallen is; hoogte niet bekend, vanwege deels opgenomen in duin. Diamantkop.





### **Jachtpaal 3**

Adres (aanduiding)	Oostzijde Elleboogsprang
Postcode	n.v.t.
Kadastraal nummer	G 3438
GPS-coördinaten	52.150339N/4.363544O
Omschrijving ligging	84938 / 462956
Kenmerken/bijzonderheden	Het opschrift in bas reliëf luidt: "Privatieve Jagt van den Koning" en "domein"; gerestaureerde paal (afgebroken kop herplaatst); hoogte niet bekend, vanwege deels opgenomen in duin. Diamantkop.



### **Jachtpaal 4**

Adres (aanduiding)	Meijendel
Postcode	n.v.t.
Kadastraal nummer	G 3434
GPS-coördinaten	N 52 08.034 E 4 20.104
Omschrijving ligging	82965 / 461155
Kenmerken/bijzonderheden	Het opschrift in bas reliëf luidt: 6/7 (er is nog een tweede paal met dezelfde nummering); circa 120 cm. Bolle kop (de enig bekende van dit type, mogelijk ter vervanging van een verloren gewaand exemplaar). Foto Rien de Visser.



### **Jachtpaal 5**

Adres (aanduiding)	
Postcode	n.v.t.
Kadastraal nummer	G 3508
GPS-coördinaten	N 52 07.357 E 4 19.903
Omschrijving ligging	82720 / 459904
Kenmerken/bijzonderheden	Het opschrift in bas reliëf luidt: 6/7 (er is nog een tweede paal met dezelfde nummering); circa 120 cm. Vlakke kop. Foto: Rien de Visser.



### **Waardestelling**

De jachtpalen zijn vanwege de cultuurhistorische -, architectuurhistorische- en ensemblewaarde van algemeen belang voor de gemeente Wassenaar:  
als onderdeel van, als uitdrukking van en als herinnering aan de geschiedenis van Wassenaar;  
als herinnering aan een onderdeel van de nationale geschiedenis en als uitdrukking van de relatie van Wassenaar met het koningshuis en met Willem II in het bijzonder;  
als fysieke herinnering aan de jachtgebieden van Willem II;  
vanwege de gaaf bewaarde hoofdvorm, materiaal en detaillering;  
vanwege de zeldzaamheid op nationaal niveau van de typologie van jachtpalen.

## **Bijlagen**

Foto's situatie 2012; afbeelding Google Earth; kadastrale kaart.

## **Literatuur/bronnen**

T. Brouwer, *Grenspalen in Nederland*, Zutphen 1978

Grenspalen in de gemeente Den Haag A.O.J. Meering  
Afdeling Archeologie Dienst Stadsbeheer gemeente Den Haag  
Haagse Archeologische Rapportage nummer 1410  
Den Haag, 2014 ISBN: 978-94-6067-166-1

Gemeentearchief/bouwdossiers; bezoek ter plaatse 22 juni 2012 (paal Wassenaarseslag bij 28),  
overige palen in december 2012 door Joost Veer; Informatie H.J v.d. Kamp inventarisatie 1991;  
<http://zhvijf.blogspot.nl>;